

Rapport
Evaluatie afvalinzameling
gemeente Roerdalen

Dossiernummer: 22CC127

Tilburg, 21 april 2023

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting	3
1. Inleiding	4
2. Resultaten	5
2.1 Effect op scheidingsgedrag	5
2.2 Effect op kosten/ afvalstoffenheffing	6
3. Conclusies en aanbevelingen	7
Bijlage 1 Inzamelresultaten	9
Bijlage 2 Samenstelling fijn restafval	10
Bijlage 3 Aantal ledigingen restafvalcontainer	11
Bijlage 4 Hoogte afvalstoffenheffing	12
Bijlage 5 Verwerkingskosten bij niets doen	13
Contact	14

Bestuurlijke samenvatting

De gewijzigde inzamelsystematiek en de manier waarop Roerdalen het principe 'de vervuiler betaalt' invult, namelijk betalen voor elke lediging van de restafvalcontainer dan wel inworp in de verzamelcontainer, heeft erin geresulteerd dat inwoners hun afval nog beter zijn gaan scheiden en er minder restafval vrijkomt.

De doelstelling van 100 kilogram restafval per inwoner in 2023 is voor Roerdalen gelet op het resultaat in 2022 (131 kilogram) haalbaar. De doelstelling heeft betrekking op het totaal van fijn restafval (dat wat inwoners in de container aan huis of in de verzamelcontainer aanbieden) en grof restafval (dat wat inwoners aanbieden op het milieupark in Montfort).

Fijn restafval in container is gedaald van 152 naar 90 kilogram per inwoner	Een verdere verlaging door nog meer GFT-afval, papier, PMD, glas, textiel en aanvullend luiers gescheiden in te zamelen is nog beperkt mogelijk.
Grof restafval op milieupark is gedaald van 45 naar 41 kilogram per inwoner	Winst is nog te behalen door op het milieupark nog beter voor te scheiden waardoor de hoeveelheid grof restafval vermindert.

De daling van de hoeveelheid fijn restafval komt voor een belangrijk deel doordat inwoners meer GFT-afval gescheiden aanbieden. Zowel het aandeel tuinafval als het aandeel groente-, fruit- en etensresten in de restafvalcontainer is fors gedaald.

De kwaliteit van het gescheiden ingezamelde GFT-afval en PMD staat onder druk. Vooralsnog bevat het gescheiden ingezamelde GFT-afval en PMD in Roerdalen weinig vervuiling en ligt voor beide fracties ruim onder de landelijke gemiddelden. Blijvende aandacht voor de mate van vervuiling is gewenst, zodat bij een eventuele terugval in zuiverheid tijdig kan worden ingegrepen. Aanbeveling is om te onderzoeken of en zo ja in

welke inzamelroutes de gemeente te maken heeft met vervuiling. Chauffeurs en beladers weten meestal welke inzamelroutes slecht zijn. Ga af op hun ervaring en selecteer routes die het 'verdienen' om gecontroleerd te worden. Een controle- en handhavingssysteem dat erop is gericht om verkeerd aangeboden PMD-zakken te laten staan en sterk vervuilde GFT-containers niet te legen en inwoners hierop aan te spreken, beperkt de kans op afkeur van de gehele vracht bij de overslag/ verwerker.

5% van de huishoudens biedt de restafvalcontainer nooit aan. Dit is een laag percentage, maar wel waard om verder te onderzoeken. Het is uit oogpunt van zorgplicht van de gemeente wenselijk om deze groep te bevragen wat zij met hun afval doen.

Tenslotte, de systematiek van vijf verschillende inhoudsmaten maakt de uitvoering van het opleggen van de afvalstoffenheffing, het beheer van de voorraad en de communicatie hierover complex en duur. Ook de afhankelijkheid van één leverancier is een niet wenselijke situatie. Aanbeveling is om deze systematiek in al haar aspecten nog eens goed tegen het licht te houden.

1. Inleiding

In de gemeente Roerdalen functioneert sinds 1 januari 2022 een gewijzigde inzameling van fijn restafval en GFT-afval. De inzameling van PMD, papier, glas, textiel en het grof afval via het milieupark is ongewijzigd. De keuze voor huishoudens uit verschillende containermaten voor zowel GFT- als fijn restafval is in de nieuwe situatie gehandhaafd.

De manier waarop de kosten met huishoudens worden verrekend sluit meer dan voorheen aan bij het principe 'de vervuiler betaalt' dat de gemeente al in milde vorm hanteerde. Volgens dit principe zijn huishoudens die minder restafval hebben doordat ze afval beter scheiden goedkoper uit dan huishoudens die meer restafval hebben.

Belangrijkste wijzigingen in 2022

- ◆ De inzamelrequentie van de restafvalcontainer is verlaagd van 1 keer per twee weken naar 1 keer per vier weken.
- ◆ Naast een 40, 60, 80 en 140 liter maat GFT-container hebben huishoudens ook de keuze voor een 240 liter maat.
- ◆ Alle huishoudens konden eenmalig op verzoek een aanrechtbakje voor het organische keukenafval krijgen.
- ◆ Bewoners van appartementen kunnen hun restafval kwijt in verzamelcontainers (pasjessysteem is nog niet overal gerealiseerd).
- ◆ Voor 2022 was er nog geen GFT-inzameling bij appartementen. Nu kunnen deze bewoners hun GFT-afval wel gescheiden aanbieden in een speciale zuil dichtbij of in een GFT-container achter het pand.
- ◆ Vanaf 2022 betalen huishoudens naast een vastrechtbedrag voor elke keer dat ze de restafvalcontainer aan de straat zetten. Zowel het vastrechtbedrag als het ledigingstarief is afhankelijk van de maat container (40, 60, 80, 140 of 240 liter). Deze financiële prikkel sluit meer aan bij het principe 'de vervuiler betaalt' dan de oude systema-

tiek waarbij de eerste 14 ledigingen in het vastrechtbedrag waren opgenomen. Ook betalen huishoudens niet meer zoals voorheen apart voor het gebruik van de GFT-container. Deze kosten zitten nu in het vastrechtbedrag.

- ◆ Appartement-bewoners betalen naast een vastrechtbedrag een tarief per inworp in de verzamelcontainer (daar waar deze voorziening is gerealiseerd). Voorheen betaalden zij alleen een vastrechtbedrag.

De 40, 60 en 80 liter maten zijn bakken die worden ingezet in een 140 liter container.

In vijf bijlagen wordt de evaluatie verder toegelicht.

1. Inzamelresultaten
2. Samenstelling fijn restafval
3. Aantal ledigingen
4. Hoogte afvalstoffenheffing
5. Verwerkingskosten wanneer de gemeente niets zou hebben gedaan

2. Resultaten

Het resultaat van de wijzigingen is te onderscheiden in:

1. effect op het scheidingsgedrag;
2. effect op de kosten/ afvalstoffenheffing.

2.1 Effect op scheidingsgedrag

De wijzigingen hebben een positief effect gehad op het scheidingsgedrag van de inwoners. Voor een belangrijk deel bepalend voor het resultaat zijn fijn restafval (dat wat inwoners in de container aan huis of in de verzamelcontainer aanbieden), GFT-afval en PMD.

Minder fijn restafval in de container	- 41%
Meer GFT-afval	+ 30%
Meer PMD	+ 11%

Tabel 1 Resultaat fijn restafval, GFT-afval en PMD

De doelstelling van 100 kilogram restafval per inwoner in 2023 is voor Roerdalen gelet op het resultaat in 2022 haalbaar. De doelstelling heeft betrekking op het totaal van fijn restafval en grof restafval (dat inwoners aanbieden op het milieupark in Montfort).

Kg per inwoner	2021	2022	2022 t.o.v. 2021
Fijn restafval in container	152	90	- 41%
Grof restafval op milieupark	45	41	- 9%
Totaal restafval	197	131	- 36%

Tabel 2 Resultaat restafval versus doelstelling

De kwaliteit van het gescheiden ingezamelde GFT-afval en PMD staat in Roerdalen, net zoals in de rest van Nederland, onder druk. Veel vervuiling verhoogt het risico op afkeur met als gevolg negatieve financiële consequenties. Roerdalen scoort op dit punt echter goed. De vervuilingpercentages voor beide fracties liggen ruim onder de landelijke gemiddelden.

Betere scheiding GFT-afval

- ◆ Inwoners zijn zowel tuinafval (het T-deel) als de groente-, fruit- en etensresten (GF-deel) beter gaan scheiden. Dit is ook terug te zien in een vermindering van zowel het aandeel T als van het aandeel GF in het fijn restafval.
- ◆ Het aandeel tuinafval in het fijn restafval is gedaald van 23% naar 3% en het aandeel groente-, fruit- en etensresten van 27% naar 21%. Met name het beter scheiden van groente-, fruit- en etensresten is een zeer positief resultaat dat in maar weinig andere gemeenten te zien is.
- ◆ Dit resultaat correspondeert ook met het beeld dat inwoners meer groente-, fruit- en etensresten aanbieden in de GFT-container (gestegen van 4% naar 11%).

Vervuiling GFT-afval minimaal en minder dan in 2021

- ◆ Het gescheiden ingezamelde GFT-afval is minder vervuild dan voor de wijziging van de afvalinzameling (van 4,1% naar 1,5%). Dit percentage zit ruim onder het landelijk gemiddelde van 2,8%.
- ◆ Roerdalen heeft niet te maken met afkeur van GFT-vrachten. Blijvende aandacht voor de mate van vervuiling is gewenst, zodat bij een eventuele terugval in zuiverheid tijdig kan worden ingegrepen. Vervuild GFT-afval is namelijk niet geschikt om hoogwaardige compost van te maken. Afgekeurd GFT-afval moet voor het hogere verwerkingstarief als restafval worden afgevoerd en verwerkt (€ 40 versus € 110).

Vervuiling PMD beperkt en onder landelijk gemiddelde

- ♦ Er is meer PMD ingezameld en de mate van vervuiling is vrijwel gelijk gebleven (van 11% naar 12%). Dit vervuilingpercentage zit ruim onder het landelijk gemiddelde van PMD ingezameld met zakken (20%).
- ♦ Roerdalen heeft dan ook niet te maken met afkeur van PMD-vrachten. De overslaglocatie beoordeelt vrachten op mate van vervuiling. Deze vervuiling mag conform afspraak tussen De Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en het Afvalfonds Verpakkingen (AFV) maximaal 15% bedragen.
- ♦ Ook voor PMD is blijvend aandacht gewenst voor de mate van vervuiling. Voor elke ton PMD die wordt afgekeurd loopt de gemeente niet alleen de vergoeding van € 218 vanuit het Afvalfonds Verpakkingen mis, maar betaalt daarnaast ook nog eens € 110 omdat het materiaal moet worden verwerkt als restafval (verbranding). Dit is een groot financieel risico. In 2022 is in Roerdalen 567 ton PMD ingezameld.

2.2 Effect op kosten/ afvalstoffenheffing

Voor het inzamelen van restafval en GFT-afval met containers zijn verschillende volumematen in gebruik. Huishoudens met een 40, 60 of 80 liter restafvalcontainer betalen het laagste vastrechtbedrag en huishoudens met een 240 liter het hoogste. Het tarief voor huishoudens met een 140 liter maat zit hier tussenin.

Het ledigingstarief is per volumemaat verschillend, maar in tarief per liter gelijk.

Vijf maten containers

- ♦ De situatie in Roerdalen (en Maasgouw en Leudal) met vijf verschillende volumematen voor GFT-afval en restafval is redelijk uniek in Nederland. De meeste gemeenten hebben voor beide fracties maximaal twee maten in de aanbidding. Deze uniekheid maakt een goede vergelijking en inschatting van te verwachten effecten lastig.
- ♦ De keuze voor vijf inhoudsmaten maakt de uitvoering van het opleggen van de afvalstoffenheffing door BSGW, het beheer van de voorraad door RD Maasland en de communicatie hierover complex en duur.
- ♦ Er is slechts één leverancier die de inzetbakken van 40, 60 en 80 liter en de bijbehorende 140 liter maat kan leveren. De inzetbakken kunnen alleen in de containers van die leverancier.
- ♦ Ook is het voor inwoners moeilijk te bepalen wat de juiste inhoudsmaat voor hun situatie is.

Containerwisselingen

- ♦ Eind 2021 en nogmaals in het najaar van 2022 hadden huishoudens de mogelijkheid om eenmalig de GFT- en/ of restafvalcontainer te wisselen voor een andere volumemaat.
- ♦ Er zijn meer containerwisselingen uitgevoerd dan verwacht. Met name hebben meer huishoudens dan verwacht hun 240 liter restafvalcontainer geruild voor een 140 liter maat. Een aanzienlijk deel van deze huishoudens heeft ook gebruik gemaakt van de mogelijkheid om de 140 liter GFT-container te ruilen voor een 240 liter maat.

Effect containerwisselingen op kosten

- ◆ Meer kleine restafvalcontainers met een lager vastrechtbedrag en ledigingstarief, die ook nog minder dan verwacht worden aangeboden, betekent dat de inkomsten voor de gemeente achterblijven bij waar in de berekening van de tarieven van is uitgegaan. Daarnaast heeft 5% van de huishoudens de restafvalcontainer geen enkele keer aangeboden. Zij maken gebruik van andere voorzieningen. Ook deze inkomsten mist de gemeente. Dit is overigens een laag percentage in vergelijking met andere diftargemeenten.
- ◆ Om de afvalstoffenheffing kostendekkend te houden zou Roerdalen de tarieven in 2023 hebben moeten verhogen. Dat heeft de gemeente echter niet gedaan. De overweging hierbij was dat de inwoners door de forse inflatie al gebukt gaan onder hoge energielasten en duurdere boodschappen.

Afvalstoffenheffing 2022

- ◆ Een huishouden met een 40, 60 of 80 liter containermaat voor restafval en een gemiddeld aantal ledigingen is in 2022 goedkoper uit dan in 2021.
- ◆ Een huishouden met een 140 liter restafvalcontainer betaalt in 2022 een vrijwel gelijk bedrag als in 2021. Huishoudens met een 240 liter restafvalcontainer en zij die gebruik maken van een verzamelcontainer zijn in 2022 duurder uit dan in 2021.

3. Conclusies en aanbevelingen

1. *De doelstelling van 100 kilogram restafval (totaal van fijn en grof restafval) per inwoner in 2023 is voor Roerdalen gelet op het resultaat in 2022 (131 kilogram per inwoner) haalbaar.*
2. *De hoeveelheid fijn restafval die inwoners aanbieden in de container aan huis en in de verzamelcontainer is al fors gedaald naar 90 kilogram per inwoner. Een verdere verlaging is nog mogelijk wanneer luiers gescheiden worden ingezameld. Hiervoor kan de gemeente kiezen zodra er verwerkingscapaciteit beschikbaar is. Een verdere verbetering van de gescheiden inzameling van GFT-afval, papier, PMD, glas en textiel is beperkt mogelijk.*
3. *De hoeveelheid grof restafval die inwoners aanbieden op het milieupark is licht gedaald naar 41 kilogram per inwoner. In vergelijking tot het gemiddelde van vergelijkbare gemeenten is dit echter een hoge score die voor verbetering vatbaar is. Onderzocht dient te worden of er mogelijkheden zijn om er voor te zorgen dat inwoners de verschillende afvalsoorten op het milieupark nog beter scheiden? Hierbij kan worden gedacht aan specifieke communicatie ter plaatse en via de website van Roerdalen, bewegwijzering, routing, tarifiering of instructie van de medewerkers. Aanbeveling is om deze opties en de te verwachte effecten in kaart te brengen en voor de implementatie een actieplan op te stellen. Uitvoering in 2024.*
4. *Bewaken kwaliteit GFT-afval en PMD: Verbetering van het inzamelresultaat van GFT-afval en PMD is nog beperkt mogelijk. De focus zal moeten liggen op bewaken en behouden van de kwaliteit. Aanbeveling is om te onderzoeken of en zo ja in welke inzamelroutes de gemeente te maken heeft met vervuiling. Chauffeurs en beladers weten meestal welke inzamelroutes slecht zijn. Ga af op hun ervaring en selecteer routes die het 'verdienen' om gecontroleerd te worden. Een controle- en handhavingssysteem dat erop is gericht om verkeerd aangeboden PMD-zakken te laten staan en sterk vervuilde*

GFT-containers niet te legen en inwoners hierop aan te spreken, beperkt de kans op afkeur van de gehele vracht bij de overslag/ verwerker. WhatsApp-groepen waarin chauffeurs, opzichters, afvalcoaches en boa's elkaar informeren over aangetroffen vervuilingen en direct actie kunnen ondernemen kan een prima instrument zijn om de vervuiling in de hand te houden. Uiteindelijk is het van belang dat inwoners persoonlijk worden aangesproken op hun verkeerde gedrag. Uitvoering structureel.

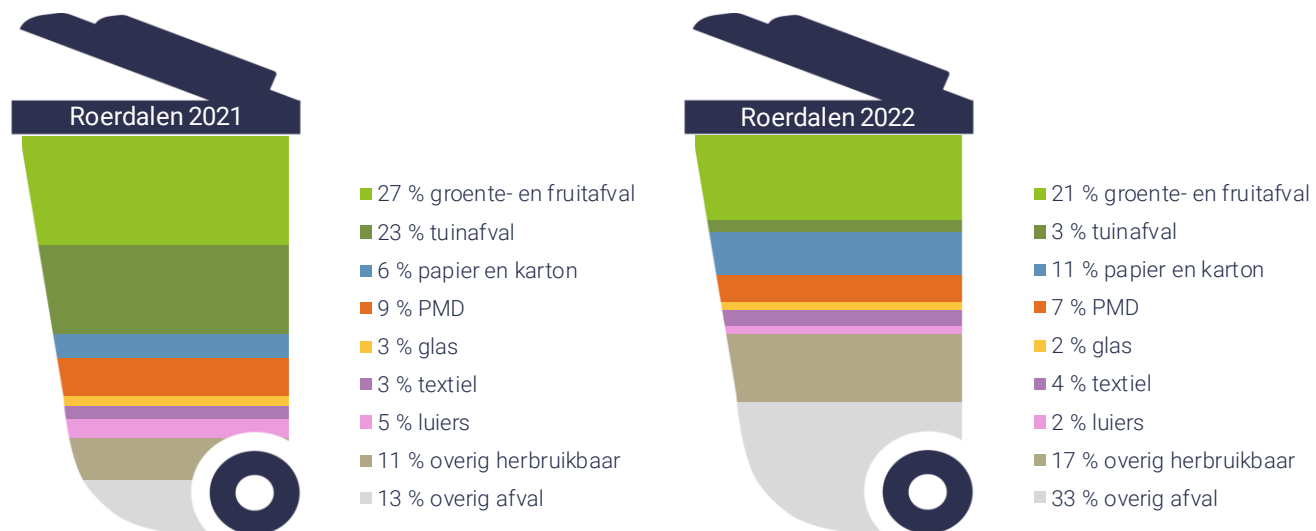
5. *Nulaanbieders*: 5% nulaanbieders voor de restafvalcontainer is een laag percentage, maar wel waard om verder te onderzoeken. Wat doen deze huishoudens met hun restafval? Scheiden ze het afval zo goed dat ze geen restafval overhouden. Dat lijkt in veel gevallen hoogst onwaarschijnlijk. Ze zullen waarschijnlijk ook alternatieve afvoerkanalen gebruiken, zoals bijvoorbeeld meenemen naar het werk. Het is uit oogpunt van zorgplicht van de gemeente wenselijk om deze groep hierover te bevragen. Uitvoering in 2023.
6. *Vijf inhoudsmaten*: De systematiek van vijf verschillende inhoudsmaten maakt de uitvoering van de heffing, het beheer van de voorraad en de communicatie hierover complex en duur. Ook de afhankelijkheid van één leverancier is een niet wenselijke situatie. Aanbeveling is om deze systematiek in al haar aspecten nog eens goed tegen het licht te houden. Onderzoek in 2023.

Bijlage 1 Inzamelresultaten

Roerdalen					CBS niet
Hoeveelheden			verschil		stedelijk
in kg per inwoner	2021	2022	2022 tov 2021		2021*
fijn restafval	152	90	-63	-41%	151
GFT	106	137	+32	+30%	162
papier	57	59	+2	+3%	66
PMD	25	28	+3	+11%	32
glas	27	25	-1	-6%	29
textiel	6,0	6,3	+0,3	+0%	5,0
KCA	1,8	1,7	-0,1	-4%	1,7
overig gescheiden	nvt	nvt	nvt	nvt	4,9
subtotaal fijn huishoudelijk afval	374	347	-28	-7%	452
grof restafval	45	41	-4	-9%	24
grof tuinafval	47	34	-13	-27%	65
puin	41	36	-5	-11%	45
hout	37	29	-8	-22%	39
overig gescheiden	33	27	-6	-17%	76
subtotaal grof huishoudelijk afval	202	167	-35	-17%	249
totaal restafval (fijn + grof restafval)	197	131	-67	-34%	175
totaal gescheiden	379	383	4	+1%	526
totaal fijn en grof huishoudelijk afval	576	514	-63	-11%	701
percentage hergebruik	66%	75%	+9%		75%

* Gemiddelde vergelijkbare gemeenten. Cijfers CBS 2022 nog niet beschikbaar

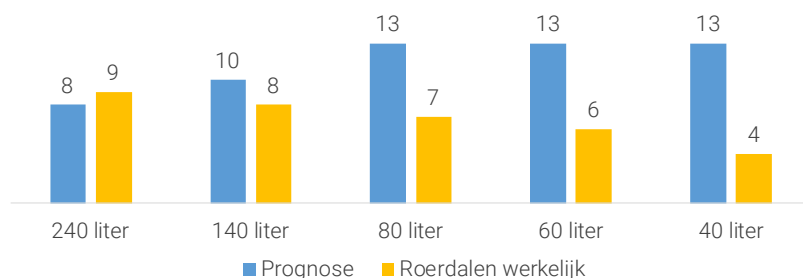
Bijlage 2 Samenstelling fijn restafval

Bijlage 3 Aantal ledigingen restafvalcontainer

Voor de 240 liter en in iets mindere mate de 140 liter container komt het werkelijke aantal ledigingen in Roerdalen redelijk overeen met de prognose. De containers met inzetbakken van 80, 60 en 40 liter worden beduidend minder aangeboden dan verwacht.

In 2022 is van alle uitstaande restcontainers 5% nooit aan de straat gezet om te worden geleegd. Deze huishoudens maken derhalve gebruik van andere voorzieningen. Correctie van de cijfers voor huishoudens die de restafvalcontainer nooit aanbieden heeft vrijwel geen effect op het gemiddeld aantal ledigingen. Het percentage nulaanbieders ligt in de meeste diftargemeenten tussen de 10 en 20%.

Figuur Gemiddeld aantal ledigingen per huishouden prognose en werkelijk 2022

Bijlage 4 Hoogte afvalstoffenheffing

Op basis van aantallen ledigingen (gecorrigeerd voor de nulaanbieders) en tarieven 2022 is de afvalstoffenheffing van een gemiddeld huishouden in Roerdalen in 2022 berekend per containermaat voor restafval en vergeleken met de prognose voor 2022 en de heffing in 2021.

Een huishouden met een 40, 60 of 80 liter containermaat voor restafval en een gemiddeld aantal ledigingen is in 2022 goedkoper uit dan in 2021.

Een huishouden met een 140 liter restafvalcontainer betaalt in 2022 een vrijwel gelijk bedrag als in 2021. Huishoudens met een 240 liter restafvalcontainer en zij die gebruik maken van een verzamelcontainer zijn in 2022 duurder uit dan in 2021.

Roerdalen	prognose 2022			werkelijk 2022			2021
	vastrecht	variabel	totaal	vastrecht	variabel	totaal	totaal
40 liter container	€ 180	€ 26	€ 206	€ 180	€ 8	€ 188	€ 211
60 liter container	€ 180	€ 39	€ 219	€ 180	€ 18	€ 198	€ 221
80 liter container	€ 180	€ 52	€ 232	€ 180	€ 28	€ 208	€ 231
140 liter container	€ 207	€ 70	€ 277	€ 207	€ 56	€ 263	€ 260
240 liter container	€ 230	€ 96	€ 326	€ 230	€ 108	€ 338	€ 309
HB 60 liter inworp	€ 180	€ 39	€ 219	€ 180	€ 72	€ 252	€ 173

Tabel Afvalstoffenheffing bij gemiddeld aantal ledigingen/ inworpen

Bijlage 5 Verwerkingskosten bij niets doen

Hoe zou het kostenplaatje eruit zien wanneer de gemeente Roerdalen niets gedaan zouden hebben. Om deze vraag te beantwoorden focussen we ons op de verwerkingskosten van het fijn restafval, GFT-afval en de vergoeding voor PMD, papier, glas en textiel.

Met de gewijzigde afvalinzameling is in 2022 in Roerdalen € 130.000 aan besparingen op de verwerkingskosten gerealiseerd. Tegenover de kosten is rekening gehouden met besparingen op de verwerkingskosten (minder fijn restafval) en extra vergoedingen/ opbrengsten voor extra ingezamelde kilo's PMD, papier, glas en textiel. Extra ingezameld GFT-afval betekent hogere verwerkingskosten.

Deze besparing zou niet zijn gerealiseerd bij ongewijzigd beleid. In dat geval zou Roerdalen echter ook niet te maken hebben gehad met investeringen, eenmalige kosten en extra structurele kosten.

Onduidelijk is of de kosten voor het verwerken van fijn restafval en GFT-afval de komende jaren mogelijk verder stijgen (Afval Samenwerking Limburg verzorgt momenteel voor de Limburgse gemeenten een aanbesteding voor de verwerking van deze afvalstromen vanaf 2024), terwijl de opbrengsten voor gescheiden ingezamelde afvalstromen zoals papier, textiel en PMD een dalende lijn vertonen, onder andere door toegenomen vervuiling. Zonder maatregelen gericht op het meer gescheiden inzamelen van herbruikbare afvalstromen en het komen tot minder restafval, zullen de verwerkingskosten de komende jaren verder stijgen.

De stijgende verwerkingskosten voor fijn restafval hebben te maken met:

- ◆ beperkte beschikbare verwerkingscapaciteit;
- ◆ weinig concurrentie op de verwerkingsmarkt;
- ◆ marktpartijen geven aan fors te moeten investeren als gevolg van milieumaatregelen (o.a. CO2-heffing). Deze kosten kunnen niet worden doorberekend in bestaande contracten, waardoor dit gebeurt in de nieuwe contracten op het moment dat deze worden aanbesteed;

- ◆ verdere stijging afvalstoffenbelasting die verbrandingsinstallaties doorbelasten aan gemeenten.

Meer gescheiden inzameling van herbruikbare afvalstromen en realisatie van minder restafval betekent op termijn minder meerkosten dan in het scenario van niets doen. Rekening houdend met een verdere stijging van de afvalstoffenbelasting en doorberekening van de CO2-heffing, zal dat verschil alleen maar groter uitvallen.

Contact

De AfvalSpiegel

Kraaivenstraat 21-15

5048 AB Tilburg

085 773 19 95

www.deafvalspiegel.nl

